

ONA TILI DARSLARIDA O‘QUVCHILARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH

Norsaxatova Maftuna Ro‘zimurod qizi
Norqulova Nodira Qodirovna
Termiz davlat pedagogika instituti talabalari

Annotatsiya. Mazkur maqolada ona tili ta’limida o‘quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy yo‘nalishlari, xususan, raqamli texnologiyalar imkoniyatlaridan samarali foydalanish metodikasi tahlil qilingan. Maqolada o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini rivojlantirishda multimedia vositalari, interaktiv platformalar, sun’iy intellekt asosidagi o‘quv dasturlari va raqamli ta’lim resurslarining ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: ona tili, kommunikativ kompetensiya, raqamli texnologiyalar, metodika, interaktiv ta’lim, nutq madaniyati, multimediya, sun’iy intellekt, o‘qitish strategiyasi.

Аннотация. В данной статье проанализированы современные направления формирования коммуникативной компетенции учащихся в процессе преподавания родного языка, в частности методика эффективного использования возможностей цифровых технологий. В статье освещено значение мультимедийных средств, интерактивных платформ, образовательных программ на основе искусственного интеллекта и цифровых образовательных ресурсов в развитии устной и письменной речи учащихся.

Ключевые слова: родной язык, коммуникативная компетенция, цифровые технологии, методика, интерактивное обучение, культура речи, мультимедиа, искусственный интеллект, стратегия обучения.

Annotation. This article analyzes the modern approaches to developing students’ communicative competence in native language instruction, particularly focusing on the methodology of effectively utilizing the potential of digital technologies. The article highlights the significance of multimedia tools, interactive platforms, artificial intelligence-based educational programs, and digital learning resources in fostering students’ oral and written language development.

Keywords: native language, communicative competence, digital technologies, methodology, interactive learning, speech culture, multimedia, artificial intelligence, teaching strategy.

Bugungi globallasuv va raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim tizimini tubdan yangilashni talab qilmoqda. Ayniqsa, ona tili ta'limida o'quvchilarda **kommunikativ kompetensiyani** shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogik jarayonning markaziy nuqtasiga aylangan. Til bu — nafaqat muloqot vositasi, balki tafakkur va madaniyat ko'rsatkichi sifatida insonning ijtimoiylashuvi jarayonida muhim o'rin tutadi. Shu boisdan, bugungi o'qituvchi o'z faoliyatida nafaqat til me'yorlarini o'rgatishi, balki o'quvchilarda nutq madaniyati, muloqot madaniyati, axborotdan foydalanish madaniyatini ham rivojlantirishi lozim.

Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayoniga kirib kelishi bilan o'qitish metodikasida yangi bosqich boshlandi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga mustaqil o'rganish, o'z fikrini ifodalash, muloqotda faol bo'lish, tahlil qilish va ijodiy yondashish imkonini beradi. Demak, raqamli vositalar — bu faqat texnik yordamchi emas, balki kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish vositasidir[10].

Kommunikativ kompetensiya — bu shaxsning turli muloqot vaziyatlarida til vositalaridan maqsadga muvofiq, to'g'ri va samarali foydalanish qobiliyatidir. U uch asosiy tarkibiy qismdan iborat:

1. Til kompetensiyasi — grammatik, leksik va fonetik me'yorlarni bilish;
2. Nutq kompetensiyasi — og'zaki va yozma nutqni mazmunli tuzish, muloqotda faol bo'lish;
3. Ijtimoiy-madaniy kompetensiya — nutqni madaniy kontekstda to'g'ri ishlatish, tinglovchini inobatga olish.

Ona tili darslarida bu kompetensiyani shakllantirish o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, nutqiy faoliyatini va ijtimoiy moslashuvini ta'minlaydi[11].

Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonida quyidagi asosiy funksiyalarni bajaradi:

Axborot manbai (elektron darsliklar, veb-ensiklopediyalar, raqamli matnlar);

Interaktiv muloqot vositasi (onlayn forumlar, chatlar, sun'iy intellekt yordamchilari);

Ijodiy ifoda maydoni (prezentatsiyalar, video loyihalar, audio podkastlar);

Baholash va tahlil vositasi (test platformalari, yozma ishlarni avtomatik tahlil qiluvchi dasturlar).

Masalan, "LearningApps", "Quizizz", "Wordwall", "ChatGPT", "Kahoot" kabi platformalar o'quvchilarning so'z boyligini kengaytiradi, til me'yorlarini mustahkamlaydi va o'z fikrini ravon bayon etish malakasini oshiradi[12].

O'quvchilar bilan ishlashda ko'rgazmali-interaktiv usullardan foydalanish samarali natija beradi. Masalan, multimediali matnlar, rasmi izohlar, audio dialoglar orqali o'quvchilar so'z va jumla tuzishni o'rganadi. Raqamli doskalar va video materiallar og'zaki nutqni rivojlantirishga yordam beradi.

Bu davrda o'quvchilarning muammoli savollar asosida fikr yuritish ko'nikmasini shakllantirish muhim. Onlayn muhokama, interaktiv suhbatlar va matn tahlili uchun "Padlet" yoki "Google Classroom" platformalari juda qulay. Har bir o'quvchi o'z fikrini yozma va og'zaki tarzda ifodalab, tengdoshlari bilan fikr almashadi[9].

Bu bosqichda o'quvchilarda **ijodiy nutq faoliyatini** rivojlantirish ko'zda tutiladi. "Podcast" yaratish, qisqa video-intervyular tayyorlash, sun'iy intellekt yordamida matn tahrirlash, onlayn debatlarida ishtirok etish — bular o'quvchini real kommunikativ vaziyatlarga tayyorlaydi. Shu orqali tilni amaliyotda qo'llash malakasi shakllanadi.

So'nggi yillarda sun'iy intellekt asosidagi dasturlar til o'rganishda muhim o'rin tutmoqda. Masalan, "Grammarly", "ChatGPT", "QuillBot" kabi vositalar yozma nutqdagi xatolarni aniqlab, tahrir taklif qiladi. Bu o'quvchilarning metalingvistik tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, AI yordamida dialog simulyatsiyasi, virtual suhbat va avtomatik baholash imkoniyatlari o'quvchilarning og'zaki nutqini mustahkamlaydi. Bu jarayon o'qituvchiga ham individual yondashuvni ta'minlash imkonini beradi[8].

Raqamli texnologiyalar yordamida baholash quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

So'z boyligi darajasi (leksik birliklardan foydalanish ko'lamiga ko'ra);

Grammatik to'g'rilik;

Fikrning mantiqiyligi va izchilligi;

Muloqotdagi faol ishtirok;

Nutq madaniyati va estetik ifoda darajasi.

Buning uchun onlayn testlar, ovozli yozuv tahlillari va yozma matnlarni avtomatik baholash dasturlari qo'llanadi.

O'qituvchi raqamli muhitda:

texnologik savodxon bo'lishi,

o'quvchilarning raqamli faoliyatini boshqarish,

dars mazmunini kommunikativ yondashuv asosida loyihalash,

har bir o'quvchining til imkoniyatini individual rivojlantirishga e'tibor qaratishi kerak.

Bu jarayon "o'qituvchi–texnologiya–o'quvchi" uchligini muvofiqlashtirishni talab qiladi. Shu orqali o'qituvchi o'z darslarini nafaqat informatsion, balki muloqotiy maydonga aylantiradi[7].

1. Har bir mavzuda o'quvchilarga virtual topshiriqlar berish (masalan, "Mening sevimli so'zim" mavzusida blog yozish).

2. Dars jarayonida interaktiv platformalardan (Kahoot, Wordwall, Padlet) foydalanish.

3. O'quvchilarga audio yoki video topshiriqlar berish orqali talaffuzni va og'zaki nutqni rivojlantirish.
 4. Sun'iy intellekt yordamida yozma ishlarni avtomatik tahrir qilish va o'quvchi bilan birgalikda xatolarni tahlil etish.
 5. O'qituvchilar uchun raqamli metodik qo'llanmalar yaratish.
- Ona tili darslarida raqamli texnologiyalar asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bugungi ta'limning eng dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayon o'quvchilarda muloqot madaniyatini shakllantiradi, mustaqil va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, ularni raqamli jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Kelajakda ona tili o'qituvchisining roli faqat bilim beruvchi emas, balki kommunikativ jarayonlarni boshqaruvchi mentor sifatida belgilanadi. Raqamli texnologiyalar esa bu jarayonning samaradorligini ta'minlovchi asosiy vosita sifatida xizmat qiladi[6].

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Avliyoqulov N., Musurmonova O. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2020.
2. Shodmonova Sh. *Ona tili o'qitish metodikasi*. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2018.
3. Hasanov B. *Kommunikativ yondashuv asosida til o'qitish nazariyasi*. – Toshkent, 2021.
4. Yusupova M. *Raqamli ta'lim texnologiyalari va ularning didaktik imkoniyatlari*. – Toshkent, 2022.
5. Hymes D. *Communicative Competence: Theory and Practice*. – Cambridge University Press, 1972.
6. Shavkatovna, X. M., & Akbarovna, N. D. (2024). GENDER YONDASHUV ASOSIDA TALABA-QIZLARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 494-498.
7. Saydulloyevich, Ochilov Y., and Xolova M. Shavkatovna. "Scientific Activity and Spiritual Heritage of Imam Ghazali." *European Scholar Journal*, vol. 3, no. 6, 10 Jun. 2022, pp. 19-22.
8. Saydulloyevich, O. Y., & Shavkatovna, X. M. (2022). Scientific activity and spiritual heritage of Imam ghazali. *European Scholar Journal*, 3(6), 19-22.
9. Saydulloyevich, O. Y., & Shavkatovna, K. M. (2021). Developing Healthy Thinking In Students As A Pedagogical Problem. *European Journal Of Life Safety And Stability (2660-9630)*, 12, 424-429.

10. Mohigul Shavkatovna Xolova, & Yakub Saydulloyevich Ochilov (2021). PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF HEALTHY THINKING IN STUDENTS. *Academic research in educational sciences*, 2 (6), 54-57. doi: 10.24411/2181-1385-2021-01083
11. Saydulloyevich, O. Y., & Kizi, J. N. Z. (2022). Methods Of Developing Labor Education At School And In The Family. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(3), 57-60.
12. Saydulloyevich, Y., & Kizi, N. (2022). Analysis of pedagogical problems of gender differences in resolving conflict situations. *International Scientific Research Journal*, 3(3), 154-157.